# * קיצורי * ביאורי * ליקוטי *
# האלשיך הק'
# פ' חיי שרה

~ ~ ~

*** אברהם ושרה באו לתקן את אשר עותו אדם וחוה, שעל זה נצטוו הנשים: בנדה, חלה, והדלקת נר שבת**
*** ונכלל בזה נסיון שרה במצרים**
*** וכשנפטרה בחברון: היא התחברות של מערה ההיא עם העולם העליון, מיד נתחברה ב'חברון' כשנפטרה**
*** הוגד שנולדה רבקה ממלאה מקומה**
*** נתראה שאכן תיקנו בזה:**
*** שעיסתם נתברכה, סימן על התיקון של מצות חלה**
*** ונר שלהם דלוק מערב שבת לערב שבת סימן על התיקון של הדלקת נר שבת**
*** וענן קשור על פתח האהל סימן על התיקון של שמירת פתחי נדה**
*** היה ראוי לו להתאבל על:**
**א: איבוד אשתו ראשונה**
**ב: אל העדר שלמותה, ותיקון שלה.**
**ג: תיקון העולם**
**אבל אברהם בא אך ורק לספוד למרכבתה של השכינה שרה כי האבות הן הן המרכבה.**

~ ~ ~

(א) **וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה:** (ב) **וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ:**

(א) ראוי לשים לב אל אומרו ויהיו ולא אמר ותחי שרה!

(ב) וגם אומרו **שנה** בכל פרט ופרט!

(ג) ולמה חזר וכלל **שני חיי שרה**?

(ד) וכן אומרו **בקרית ארבע היא חברון** למה הזכיר שני שמותיה?

(ה) וגם אומרו **בארץ כנען** כי ידוע הוא!

(ו) וגם אומרו **לשרה** הוא מיותר והיה לו לומר לספדה ולבכותה!

אך הנה ידענו מחכמי האמת כי אברהם ושרה באו לתקן את אשר עותו אדם וחוה.

וכן נראה מדברי רבותינו ז"ל באומרם בבראשית רבה למה לא נברא אברהם תחלה מפני שמה שקלקל אדם בא אברהם ותיקן, ואם היה נברא הוא תחלה מי יתקן אחריו, הנה כי לתקן בא אברהם.

והוא כי אדם וחוה הביאו מיתה לעולם, ואברהם ושרה הביאו חיים לעולם.

אלו גרמו קללה, ואלו ונברכו בך וכו'.

אדם סילק שכינה אל הרקיע, ואברהם ושרה הורידוה מרקיע שביעי, כמאמרם ז"ל בבראשית רבה.

אלו קלקלו הנפש ואלו עשו הנפש שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן.

אלו אכלו והאכילו מה שמביא מיתה לעולם, ואלו אכלו והאכילו מה שמביא חיים לעולם, כי על ידי מה שהיה מאכיל וגומל חסד נתקיים העולם. כמו שאמרו ז"ל בשמות רבה כי משלשה דברים שהעולם עומד עליהם, בתחלה היה עומד על עמוד אחד הוא גמילות חסדים של אברהם וכו'.

וכן חוה הטיל בה נחש זוהמא, ושרה נלקחה שני פעמים, ונשמרה לבל יוטל בה זוהמא.

ובזה מצאנו ראינו טעם אל הביא הוא יתברך את שרה בנסיון ההוא, כי צרה גדולה היתה לה!

אך הוא לתקן קלקולי חוה.

וגם רבקה הוצרכה לתקן במקומה, כי עדיין לא נגמר התיקון,

והוא כי כל שלשת האבות יש להם שייכות עם אדם כנודע ליודעים חן.

וגם שלשה דברים שקלקלה חוה שעל כן נצטוו הנשים בנדה וחלה והדלקת הנר נתקן על ידי שרה,

שעל כן אמרו ז"ל שהיתה עיסת שרה מתברכת שהוא בלי ספק על דבר החלה,

ונר דלוק מערב שבת לערב שבת על דבר הנר,

וענן קשור על **פתח** האהל על **פתחי** נדה שהיתה טהורה מהן,

ונכנסה במקומה רבקה בברכות אלה כמפורש בענין אומרו ויביאה יצחק האהלה וכו':

ונבא אל הענין. והוא כי תחת שלש היה ראוי להתאבל אברהם על שרה:

א. על הנוגע אל תיקון העולם שהיתה מתקנת לקיימו כמדובר.

ב. על צרת עצמה, ומה גם לרבותינו ז"ל שעל שמסרה דין על אברהם חסרו מחייה..

ג. על הנוגע אל אברהם, כי אשר מתה אשתו ראשונה כאילו נחרב בית המקדש בימיו.

על כן על האחד סמך הכתוב זה אל אומרו למעלה ויוגד לאברהם וכו' ובתואל ילד את רבקה, שכבר נולדה ממלאה מקומה.

והוא מה שאמרו ז"ל עד שלא שקעה שמשה של שרה זרחה שמשה של רבקה. וכמו שכתבנו על ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. הנה כי מבחינה זו אין להתאבל.

וגם לא על השנים כי הנה **ויהיו** וכו', לומר כי גם שנשתנית הויית חייה כי חסרו מהן, אין לה פגם מזה לומר כי לא עשתה מצות בשנים הנותרות ויחסר משלמותיה, כי הלא לא היתה צריכה אל כל תשלום שנותיה לשלמות הראוי לה, כמו שאמרו ז"ל במדרש חזית יש זוכה בשנים מועטות כבמרובות.

וזה יאמר **מאה שנה ועשרים שנה** וכו' ולא אמר שנה בסוף מאה ועשרים ושבע שנים, כי-אם **שנה** בכל פרט, לומר כל פרט הוא כאילו נשלמו חייה, כי כשהשלימה מאה נשלם שלמותה.

וזהו **ויהיו חיי שרה מאה שנה** שהוא כאילו כל הויות חיי שרה היו מאה שנה, כי בם קנתה הווית חייה בעולם. וכן **בעשרים**

שאחרי כן היה די במה שעשתה בהן לשלמותיה. וכן **בשבע שנים** שאחר הכל, ככל פרט, נמצא כאילו חייתה כל **שני חיי שרה** אשר היו ראויים אילו לא מסרה דין על אברהם כאילו לא חסרו דבר: (ובזה נתיישב קושיא א' ב' וג': (א) **ויהיו** ולא אמר 'ותחי שרה'! (ב) **שנה** בכל פרט ופרט! (ג) למה חזר וכלל **שני חיי שרה**?)

ועל השלישי אמר. **ותמת שרה בקרית ארבע** כלומר שלא עשתה מיתתה רושם כי-אם לעירה ולא לבעלה (ובזה היחל יישוב קושיא ד': **בקרית ארבע היא חברון** למה הזכיר שני שמותיה?)

אך מצד כשרותה ראוי להספידה כי הלא **קרית ארבע** זו **היא חברון** כו', והוא כי הקרא חברון, יתכן, הוא על התחברות של מערה ההיא עם העולם העליון כנודע אצלנו, כי היא כניסה לגן עדן הארץ.

ובזה יאמר כי לכשרותה ושלמותה לא שהתה בין מותה אל ההתחברות אל גן עדן של מעלה, כי מיד נתחברה למעלה.

ועל כן הזכיר השם הזה לומר כי בחינתה נתקיימה בה (ובזה נתיישב קושיא ד': **בקרית ארבע היא חברון** למה הזכיר שני שמותיה?) .

וזהו אומרו **בארץ כנען** הוא מקום המיוחד לזה. (ובזה נתיישב קושיא ה': **בארץ כנען** כי ידוע הוא!)

הנה כי על שתי בחינות אלה אין לבכותה, לא על העדר תיקון העולם ולא על העדר תיקון לעצמה.

וגם לא על פגם הבא לאברהם שיהיה כאילו נחרב בית המקדש בימיו, כי-אם ש'מה ש**יבא אברהם** לא על הנוגע אליו כי-אם **לספוד לשרה**, כי האבות הן הן המרכבה ואין להם צורך בית המקדש, כענין יהיה ה' א-להינו עמנו שיהא מרכבה עלינו, כאשר היה עם אבותינו שהם האבות.

וגם לא להתאבל על העדר שלמותה רק **לשרה** למה שהיא שרה מפאת עצמה כאשר חובה להתאבל על כל צדיק שנפטר (שהאבלות הוא על חסרון מציאות בחינתו של הצדיק מן העולם, ובפרט על שרה, כנ"ל: **'כי האבות הן הן המרכבה'**, ובזה נתיישב קושיא ו': **לשרה** הוא מיותר והיה לו לומר לסופדה ולבכותה!

**מיישב**: לספוד **לשרה** בא למעט **שלא** בא לספוד על הנוגע לעצמו, **ואפילו** לא על הנוגע אל העדר שלמותה, ותיקון שלה, **וגם** אפילו לא על הנוגע לתיקון העולם שעל ידה. **כי** בא לספוד אך ורק לסילוקה של שרה מרכבתה של השכינה שבדור)

או יאמר, **ויהיו חיי שרה** וכו'. כמאמרם ז"ל בספר הזוהר על 'ויקרבו ימי דוד' כי הימים שהצדיק חי ועושה מצות בהם גם כי למהותם אין ממש, קונים היה וקיום רוחני קדוש, ומתקרבים בעת למות להעיד על כל זכות הנעשה בהן.

וזה יאמר **ויהיו** חיי שרה לומר כי קנו היה וקיום (ובזה נתיישב קושיא א: **ויהיו** ולא אמר 'ותחי שרה'!),

**חיי שרה** בין כללות **המאה שנה** בין **העשרים שנה** בין **השבע שנים**.

ושמא תאמר הלא זה יצדק בשנים שעשתה בהן מצות, אך לא ימי הקטנות!

לזה אמר **שני חיי שרה**, לומר, כי מה שאמרתי שכל הפרטים הנזכרים קנו היה שכולל גם של קטנות, הוא על כי כללות הכל משפיע קדושה הרוב אל המיעוט של קטנות שבכללם, באופן שישוו כל שני חיי שרה (ובזה נתיישב קושיא ג: למה חזר וכלל **שני חיי שרה**?).

ולהיות הימים באים ומתקרבים סמוך למיתה, על כן, קודם הזכיר מיתתה, אמר **(ויהיו)**, ענין הויית קיום שנותיה, לומר כי אלה חברו קרבו ויאתיון, באופן שאשה אשר אלה לה ראויה לכבוד והספד.

---

*** גודל מעלות האבות והאמהות הקדושים**
*** ביאור ענין ד' הברכות שהיו שורים באוהל שרה ורבקה, (א) הענן (ב) הנר (ג) דלתות פתוחות (ד) בעיסה שהם לעומת: תיקון חטא אדם הראשון**
*** שעי"ז (א) נסתלקה הנשמה ונפגמו (ב) הרוח, (ג)הנפש, (ד) והגוף**
*** האבות תיקנוה עד ששרתה עליהם השכינה**

---

(כ"ד ס"ז) **וַיְבִאֶהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ:**

(ז) הנה אומרו **האהלה** ה"א שבראש תיבה מיותרת, כי ה"א שבסוף תיבה היא במקום למ"ד בראשה!

(ח) ועוד למה יגיד לנו שהביאה **האהלה**? ולא היה לו לומר אלא **ויקח את רבקה**!

(ט) ועוד שהי' לו לאמר האהלה **של** שרה אמו!

(י) ועוד אומרו **ויאהבה**, היעלה על לב שלא יאהבנה?

(י"א) ועוד אומרו **וינחם יצחק** וכו', מה ענינו פה?

והנה במדרש בראשית רבה וז"ל: **ויביאה יצחק** וכו' כל הימים שהיתה שרה קיימת היה ענן קשור על פתח אהלה, וכיון שמתה שרה פסקה, וכיון שבאת רבקה חזר אותו ענן.

כל ימים שהיתה שרה קיימת היו דלתות פתוחות לרווחה, וכיון שמתה שרה פסקה אותה רווחה, וכיון שבאת רבקה חזרה אותה הרווחה.

כל ימים שהיתה שרה קיימת היתה ברכה משתלחת בעיסה, וכיון שמתה פסקה אותה ברכה, כיון שבאת רבקה חזרה.

כל ימים שהיתה שרה קיימת היה נר דלוק מליל שבת עד ליל שבת, וכיון שמתה פסק אותו הנר ע"כ:

(י"ב) וראוי לשים לב מה ענין ארבעה דברים הללו שנתייחדו לשרה ולרבקה?

(י"ג) מה כוונתם באמרם **אותו** ענן, **אותה** הרווחה, **אותה** ברכה, **אותו** הנר?

(י"ד) ראוי לשום לב על מה נקברו האבות הק' ביחד עם אדם וחוה?

אך הנה כתבנו במקומו כי מה שקלקלו אדם וחוה תקנו אברהם ושרה, ואחריהם יצחק ורבקה. ומה גם לספר הזוהר כי האבות כלן יש להן שייכות על פי הגלגול עמו כמפורש שם. ועל כן אחשוב כי נתייחדו שם בקבורה אדם והאבות (ובזה נתיישב קושיא י"ד: על מה נקברו האבות הק' ביחד עם אדם וחוה?)

והנה על מה שקלקלה חוה, ניתן לאשה לתיקון שלש מצות, נדה חלה הדלקת הנר. והוא כמאמרם ז"ל:

היא כבתה נרו של עולם תדליק את הנר,

היא שפכה דמו של עולם תשפך דמה ותקיים מצות נדה,

היא קלקלה חלתו של עולם תפריש חלה.

והוא, כי הן האדם מורכב מארבעה דברים, נשמה ורוח ונפש וחומר. וחוה קלקלה השלשה כי את הנשמה לא קלקלה, כי הלא היא דעת חכמי האמת כי הנשמה העליונה אינה נפגמת בעון, כי טרם יחטא אשר היא בו תסתלק מעליו. אך יופגמו בחטא השלשה הנותרים. ואת שלשתן קלקלה חוה בהחטיאה את האדם.

ואחשוב כי חומרו של אדם היתה חלתו של עולם, והוא כמו שאמרו חכמינו ז"ל על פסוק ואד יעלה מן הארץ וכו' וייצר וכו', אמרו רבותינו ז"ל כאשה שמקשקשת עיסתה במים ומפרשת חלתה, כן ואד יעלה מן הארץ וכו' והשקה וכו', ומהעפר השרוי במים נטל וייצר את האדם. הנה כי עפר שממנו נברא אדם נתייחס להפרשת חלה,

והוא הוראת היות מין האדם בערך כל הארץ וצאצאיה, כחלה בערך כל שאר העיסה. כי היא קדש ושאר העיסה חול, ושאין הנאה מכל הארץ עד יברא אדם כאשר אין נהנים מהעיסה עד הפריש חלתה.

ועל כן ממקום כפרתו נברא - הוא מקום המזבח כנגד שער השמים - כי שם קדושת השכינה והוא טוב הארץ, ומשם נוטל חלתו של עולם קדש לה'.

והנה חוה היסבה עכירות החומר ומיתתו והפסדו, על כן תתקן במצות חלה.

ועל הנפש שקלקלה אותה תתקן במצות נדה כי הדם הוא הנפש.

וכנגד הרוח המאירה יותר והיא כבתה אורו תתקן בנר שבת.

אך הנשמה אינה נפגמת בעון כדעת חכמי האמת, כי בבא אדם לחטוא היא מסתלקת ועולה, ולא ידבק בידה פגם, על כן לא הוצרך תתקן רק השלש, ובתיקונן היא שבה על האדם (ובזה נתיישב קושיא י"ב: מה ענין ארבעה דברים הללו שנתייחדו לשרה ולרבקה?).

ובזה נבא אל הענין. כי במה ששרה היא מתקנת קלקולי חוה, במה יוודע, אם לא בהוראת שפע טובה וברכה, במה שכנגד הדברים, שהם תיקון, מה שקלקלה חוה.

והוא, כי כנגד החלה, היתה עיסתה מתברכת.

וכנגד הנר, היה דולק מליל שבת לליל שבת, להורות שתקנה שני הדברים.

וכנגד ענין הנדה, היו, דלתות פתוחות לרוחה. להורות:

(פירוש א'): כי טומאת זוהמת דם נידות לא היה לה (כלל).

(ומוסיף האלשיך הק' בפ' תולדות: נולד יצחק וכו' בהשגחת נסיית, באופן שאפילו שאז פרסה נדה אחרי זקנתה **אינו דם טבעי הבא מזוהמא**)

או (פירוש ב'): שהיתה זהירה בה (והיה לה סיעתא דשמיא לאכול ולהאכיל לאורחים אף חולין בטהרה וכו'.)

(ומה שקראו המדרש) "והיו דלתות **פתוחות**" (כוונתם) כנגד (מה שעניני טהרת הנדה נקראין) **פתחי** נדה.

שאם לא כן (שהיתה טהורה) לא היתה ברכה שורה שם תוך אהלה בטומאה ההיא. ואילו (תרצה לפרש אשר הברכה) היתה (רק) בימי טהרתה (ואם כן) לא תמצא (הברכה) בימי נדותה, אך (לא כן הוא, כי מדייק המדרש) **כל הימים** שהיתה קיימת היו דלתות פתוחות לרוחה, כי אין זה רק להיות קדושה שרויה שמה, וזהו אומרו **כל הימים** שהיתה כו'. (ומבואר בס': אשר מפני גודל צדקתה וטהרתה, היתה ברכה במעשי ידיה, עד כדי כך, שהיתה יכולה לקבל כל האורחים כולם שרצו. כענין מיעוט מחזיק המרובה. משא"כ אחר מיתתה, אשר אז, לא היתה הברכה שלה שורה, באופן, אשר בדרך הטבע, לא היו כל הכנותם כולם יכולים להספיק לכל האורחים)

ועל הנשמה שלמעלה מהכל, השורה בתיקון השלשה שנפגמו, על כן היה ענן קשור פתח אהלה. רמז אל הנשמה שעל הכל.

והוא, כי ענן השכינה היה שם קשור עם הנשמה, כדרך שכינה השורה על כל שלם, ששורה על הנשמה ומתפשטת עד הנפש ועד הבשר:

וגם (אע״פ) שמה שהוצרך לתקן לא היו כי-אם השלש, (אעפ״כ) כשבא בעל המאמר לספר שבחה בכל ארבעת חלקיה הזכיר את ארבעתן. ובגדולה היא הנשמה העליונה היחל, ואמר שהיה לה ענן קשור כו׳.

ומה שלא הובאו במאמר על הסדר, הוא כי השנים המורים על השראת קדושה, אחת על האהל (ענן) והשנית תוך האהל (דלתות פתוחות), סמך אותן יחד. וברכת עיסה ונר שהיתה ברכה בשני דברים פרטיים, ועיקרן ערב שבת, ונכרים ברכותם לעין, סמכם יחד גם הם.

ולהורות שעל זכותם היה, אמר שפסקה במותה.

ולבלתי נגוע בכבוד אברהם אמר פסק **אותו**, וכן אמר פסקה **אותה** רווחה, וכן אמר **אותה** ברכה, **אותו** הנר.

לומר כי גם שלא יבצר בזכות אברהם, אך לא היה כל כך כאשר בימי שרה. ומה שפסק הוא **אותו** המציאות שהיה בחייה, וכשחזרה היא **אותו ענן אותה** רוחה כו׳ כאשר בימי שרה (ובזה נתיישב קושיא י״ג: מה כוונתם באמרם **אותו** ענן, **אותה** הרווחה, **אותה** ברכה, **אותו** הנר?).

והנה על פי הדברים האלה נבא אל ענין הכתוב, כי רצה יצחק לנסות את רבקה אם תמלא מקום אמו והיא ראויה אליו, ומה גם שהיתה בת ואחות כומרים והוא עולה תמימה, על כן **ויביאה יצחק האהלה** לנסות אם יהיו לה מדות אמו, אם יראו בה הסימנים שהיו לאמו (ובזה נתיישב קושיא ח: למה יגיד לנו שהביאה **האהלה**? ולא היה לו לומר אלא **ויקח את רבקה**!)

על כן הכניסה באהל אמו, וירא והנה **שרה אמו, כי** היה כאילו היא **שרה אמו**. (ובזה נתיישב קושיא ט: הי׳ לו לאמר האהלה **של** שרה אמו!)

וזה אפשר יכוין **בה״א** יתירה כי היה לו לומר **אהלה!** (קושיא ז׳), שהוא כאומר לאהל כי ה״א בסוף תיבה במקום למ״ד בראשה נמצאת ה״א ראשונה יתירה, לרמז כי בהיותה היא תוך האהל היו באהל חמשה דברים, היא וארבעה דברים הנאמרים במאמר.

ובראותו כי כן אז **ויקח אותה** שהוא הנישואין.

ועדיין לא ניחם בעצם אחרי אמו כי אמר כי גודל זכות אמו גרם שבמיעוט צדקות רבקה יספיק להחזיר מה שכבר היה, כענין מדה הקרובה להמלאות שבתוספות מעט ימלא על כל גדותיו. ומה גם שכל איכות קדושה המסתלק לא יעקר לגמרי כי-אם נשאר מציאותו שם.

על כן אחר שלקח אותה ונשאה, הסתכל בצניעותה ומעשיה וירא כי היא **לו לאשה** נאותה אליו, שעם היותו עולה תמימה היא נערכת אליו להיות לו לאשה, אז **ויאהבה** (ובזה נתיישב קושיא י: **ויאהבה**, היעלה על לב שלא יאהבנה?).

**וינחם** וכו׳ (**וינחם יצחק אחרי אמו** כי כאשר הכניסה באהל אמו, וירא והנה **שרה אמו**, כי היה כאילו היא **שרה אמו**)

מה שאין כן מתחלה (ובזה נתיישב קושיא י״א: **וינחם יצחק** וכו׳, מה ענינו פה?)

~ ~ ~

[צריך ביאור. כי למעלה בדיבור המתחיל **ויהיו חיי שרה** אמר: **ענן קשור על פתח האהל על פתחי נדה שהיתה טהורה מהן.** ואח״כ בדיבור המתחיל **ויביאה יצחק** אמר: **כנגד ענין הנדה, היו, דלתות פתוחות לרוחה**. ונראה כסותרין!

נראה הביאור מרומז בדבריו הק׳: **לא הובאו במאמר על הסדר, הוא כי השנים המורים על השראת קדושה, אחת על האהל** (ענן) **והשנית תוך האהל** (דלתות פתוחות), **סמך אותן יחד**.

נראה מדבריו אשר הענן ודלתות פתוחות שניהם הם ענינים דומים **שנים המורים על השראת קדושה** . והשראת קדושה אשר הרי בכללו דלתות פתוחות, נקרא ענן.

והנה במאמר **ויהיו חיי שרה** אשר מבאר רק שלש חילוקי **כפרת** חטא עץ הדעת, וכנגדן שלש מצוות שנצטוו הנשים, על כן אינו מביא כל ארבע הברכות שמביא המדרש, ומביא רק שלש הברכות שמוזכר ברש״י

(ועפ״ז מיושב ג״כ מה שמקשים על רש״י הק׳ על שאינו מביא ארבע הברכות שבמדרש).

על כן אל ענין דלתות פתוחות קורא האלשיך הק׳ בשמו הכללי, ענן. והרי כנגד דלתות פתוחות אשר נקראין שם ענן, הוא ענין טהרת הנדה.

משא״כ אח״כ בדיבור המתחיל **ויביאה יצחק** אשר שם מבאר ארבעה חילוקי **פגם** חטא עץ הדעת, הפוגמים את ארבעת חלקי האדם, שם מביא כל ארבע הברכות שאומר המדרש, אשר שם כבר נחלק ענין השראת הקדושה לשני ענינים:

א: השראת קדושת הענן שמעל האוהל, (אשר כנגד תיקון הנשמה),

ב: השראת קדושת דלתות הפתוחות שבתוך האוהל, (אשר כנגד תיקון הנפש).

~

והנה ע״פ סוד מבואר. כי השראת קדושה קורא פה האלשיך: ״**ענן השכינה**״. הרי יש שכינה עילאה, בינה, אימא (אם), ה׳ עילאה שבשם הוי׳, אשר כנגד **הנשמה**. ויש שכינה תתאה, מלכות, ברתא (בת), ה׳ תתאה שבשם הוי׳, אשר כנגד **הנפש**. ומפליא האלשיך להסתיר הסוד בביאור פשט הפשוט]

# תמצית האלשיך הקדוש
# פ' חיי שרה

**(תמצית מן מאמר ב' הנ"ל**
**בקצת שנוי מלשון קדשו)**

— — —

*** גודל מעלות האבות והאמהות הקדושים**
*** ביאור ענין ד' הברכות שהיו שורים באוהל שרה ורבקה, (א) הענן (ב) הנר (ג) דלתות פתוחות (ד) בעיסה שהם לעומת: תיקון חטא אדם הראשון**
*** שעי"ז (א) נסתלקה הנשמה ונפגמו (ב) הרוח, (ג)הנפש, (ד) והגוף**
*** האבות תיקנוה עד ששרתה עליהם השכינה**

— — —

**וַיְבִאָהָ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ:**

**קשה.** א) למה צריך לספר לנו שהביא את רבקה אל האוהל ?

ב) למה מוסיף אות "ה" על תיבת אהלה?

ג) למה אמר **האהלה שרה אמו** ולא אמר האהלה **של** שרה אמו ?

ד) לכאורה הי' לו לכתוב "**ויקח את רבקה**" לפני תיבות **ויבאה יצחק האהלה** ?

ה) מה כוונת התורה להוסיף '**ותהי לו לאשה**' ובפרט תיבת "**לו**"?

ו) '**ויאהבה**', היעלה על הדעת שלא יאהבנה ?

ז) "**וינחם יצחק אחרי אמו**", מה ענינו פה?

ח) למה נקברו האבות והאמהות יחד עם אדם וחוה ?

**(במדרש רבה) כל הימים שהיתה שרה קימת היה**

**א) ענן קשור על פתח אהלה**

**ב) היו דלתות פתוחות לרוחה**

**ג) היתה ברכה משתלחת בעיסה**

**ד) הי' נר דלוק מליל שבת עד ליל שבת וכיון שמתה שרה פסקו, וכיון שבאת רבקה "חזרה אותו ענן, אותה רוחה, אותה ברכה, אותו הנר".**

**קושיא** ט) מה ענין ארבעה ברכות הנ"ל?

י) ולמה נתיחדו ברכות הללו לשרה ולרבקה?

י"א) מהו כוונתו בזה שמדייק "כל הימים" שהיתה שרה קימת?

י"ב) מה כוונתם בזה שמדייקים "**אותו**" ענן "**אותה**" רווחה "**אותה**" ברכה "**אותו**" הנר?

והענין, כי איתא מחכמי אמת, שהאבות והאמהות הקדושים עסקו בתיקון העולם לתקן הקלקולים שנגרמו ע"י חטא אדם הראשון, ובפרט כי האבות יש להם שייכות עם נשמת אדם הראשון ע"פ הגלגול.

ועל כן נקברו ביחד (יישוב קושיא ח'), כי הרי אברהם ושרה הביאו חיים לעולם תחת אשר אדם וחוה הביאו מיתה לעולם.

אלו כתוב עליהם "ונברכו בך" תחת אלו שגרמו קללה.

אלו הורידו השראת השכינה תחת אלו שסילקוה.

אלו עשו נפש ככתוב "את הנפש אשר עשו" תחת אלו שקלקלו הנפש.

אלו האכילו וגמלו חסד לעולם ושאשר ע"י גמ"ח העולם עומד תחת אלו שאכלו והאכילו מה שמביא מיתה לעולם.

שרה נלקחה שני פעמים, ונשמרה לבל יוטל בה זוהמא, תחת זו שהטיל בה נחש זוהמא.

ואכן זו הוא סיבת נסיונות שרה ורבקה בצרה גדולה שהיה להם, והוא כדי לתקן חטא חוה.

והנה גם אנו נצטונו לעסוק בתיקון הקלקול שנגרמו ע"י חטא אדם וחוה.

**א) היא כבתה נרו של עולם – תדליק את הנר.**

**ב) היא שפכה דמו של עולם – תשפך דמה, ותקיים מצות נדה.**

**ג) היא קלקלה חלתו של עולם – תפריש חלה.**

הנה ענין שלש הנ"ל היא, כי האדם נעשה מארבעה דברים

א) נשמה
ב) רוח
ג) נפש
ד) גוף.

והנה כל חטא ובפרט חטא אדם וחוה מקלקל שלש מהנ"ל.

רוח, נפש וגוף.

והנשמה אינה נפגמת כי היא מסתלקת מן האדם כשבא לחטוא, והרי זה בעצמו שמסתלקת צריך תיקון להחזירה.

והנה שלש פגמים הנ"ל מרומזים במדרש:

א) "קלקלה חלתו של עולם" פירוש קלקלה גופו של אדם, **כשאחז"ל "כאשה שמקשקשת עסתה במים ומפרשת חלתה, כן, וכו' מהעפר השרוי במים נטל ויצר את האדם".**

ולמה דימו חז"ל גופו לחלה?

הטעם כי כמו שהחלה היא קודש ושאר העיסה חול ואשר על כן אין נהנין מן העיסה עד היפרש חלה כן מין האדם קודש בערך כל הארץ,

וכדאיתא שאדם נברא ממקום כפרתו – דהיינו מקום המזבח – שכנגד שער השמים – טוב הארץ – מקום קדושת השכינה – משם נוטל גופו של אדם – חלתו של עולם – קודש לה'.

וכיון שגרמה חוה לגַשֵּׁם ולעכר גופו – מתקנין אנו במצות חלה.

ב) ואשר קלקלה נפשו אשר ה"דם" היא הנפש – מתקנין אנו במצות דם נדה.

ג) ואשר קלקלה הרוח המאירה – והיא כבתה – מתקנין אנו בנר שבת.

ד) ואשר גרמה שהסתלק הנשמה הנה אחרי שמתוקן הרוח נפש וגוף, הרי ממילא שבה הנשמה אל האדם.

והנה שרה ורבקה תיקנו חטא חוה, ובכדי להראות זאת ברכם השי"ת כנגד הגוף נפש רוח ונשמה (יישוב קושיא ט', וי').

א). כנגד מה שתיקנו הגוף ע"י חלה – עסתה מתברכת.

ב) וכנגד מה שתיקנו הנפש ע"י מצות נדה, היו דלתות האוהל פתוחות לרוחה. כי היתה ברכה שורה במעשי ידיה עד כדי כך ש**כל ימי חייה** היתה יכולה לקבל כל האורחים (כענין מיעוט מחזיק המרובה) (יישוב קושיא י"א).

וברכה זו שרתה שם אך ורק ע"י הטהרה שהיתה שם ועל כן דייקו חז"ל לשון **פתוחות** לרמז על ענין טהרתה מטומאה כי ענין טהרת נדה נקראין **פתחי** נדה.

וענין טהרתה היה: (באופן א') כי מאד נזהרה וזכתה להישמר מטומאת נדה עד אשר כל עניני ומאכלי הבית אף החולין היו בטהרה.

או (באופן ב') שתיקנה חטא עץ הדעת כל כך עד אשר טומאת זוהמת דם נדות לא היתה לה כלל.

ג) וכנגד מה שתיקנו הרוח ע"י הנר, הי' דולק מליל שבת עד ליל שבת

ד) וכיון שתיקנו שלש הנ"ל – חזרה השכינה לשרות – כנגד הנשמה – שחוזרת אל האדם כשמתקן שלש הנ"ל ועל כן הי' ענן קשור על האוהל – הכולל בתוכו שלש הנ"ל הפתח הפתוח לרוחה, והנר, והעיסה כי השכינה שורה על הנשמה ומשם מתפשטת על הרוח נפש וגוף.

והנה כאשר נפטרה שרה הסתלקו ארבעה הנ"ל. ותדע אשר אף על פי שפסקו, אף על פי כן לא פסקו לגמרי כי נשאר מעין ארבע הנ"ל בזכות אברהם

ועל כן (יישוב קושיא י"ב) כתב המדרש "אותו" ענן "אותה" רוחה "אותה" ברכה "אותו" הנר.

להראות כבוד אברהם שרק "אותם" הדברים בדרגא ההוא פסקו במיתת שרה אבל יש חלק שנשאר בזכות אברהם, אך לא הי' כל כך כאשר בימי שרה.

והנה כאשר באה רבקה, רצה יצחק אבינו לנסות אותה אם היא ראוי' אליו, דהיינו שהיא בדרגא ראויה לאמהות, שתמלא מקום אמו, (וביותר דאג ע"ז כי היתה בת ואחות כומרים לבן ובתואל), והאם ראויה ל"עולה תמימה" כמותו.

על כן (יישוב קושיא א') ויבאה יצחק "האהלה" – לנסות אם יהיה לה מדות של אמו שיגרום ארבעה הברכות ב"האהל"

וראה יצחק אשר אכן חזר ארבעה הנ"ל ומזה קיבל יצחק חמש ברכות דהיינו ארבעה הנ"ל ביחד עם רבקה בעצמה וע"כ (יישוב קושיא ב') הוסיף "ה" (בגי' חמש) ל"אהלה".

ובזה שחזרו הנ"ל ראה יצחק שרבקה היא ממש (יישוב קושיא ג') "שרה אמו" וכשראה כל הנ"ל רק אז "ויקח אותה" (יישוב קושיא ד') היינו נישואין.

והנה חשש יצחק אשר אף על פי שראה צדקות של רבקה ע"י שחזרו כל הנ"ל, אף על פי כן חשש שאולי רק מעט צדקות יש בה ורק אשר גודל זכות שרה גרם שאע"פ שהסתלקו ברכות הנ"ל אעפ"כ הנה כל איכות קדושה המסתלק לא יעקר לגמרי כי-אם נשאר מציאותו שם, ובמיעוט צדקות רבקה יספיק להחזיר מה שכבר היה ועדיין אולי אינה ראויה לו!

ועל כן הסתכל יצחק בצניעותה ובמעשיה הטובים, הנה ראה בזה אשר מצד מעשיה בעצמה היא "לו לאשה" (יישוב קושיא ה') ראויה אליו.

וזהו ותהי "לו לאשה",

ועל כן דייקא אז "ויאהבה" (יישוב קושיא ו') היינו מצד מעשיה שראה בה ואשר על כן ראוי' לו. כי היא ממש במדריגת אמו, ולא חסר כלום מאשר בחיי אמו ועל כן (יישוב קושיא ז') וינחם יצחק אחרי אמו.

יעזור השי"ת שבזכות האבות ואמהות הק' יתוקן בשלימות חטא אדה"ר עדי נזכה לביאת גואל צדק בב"א.

— — —

ALSHICHK@GMAIL.COM

# * קצורי * באורי * לקוטי *
# האלשיך הק'
# הפטרת פ' חיי שרה

מלכים א פ"א: (א) והמלך דוד זקן בא בימים... (ג-ז) ויבקשו... וימצאו את אבישג השונמית ויבאו אתה למלך... ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא ידעה: ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו: ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית וגם הוא טוב תאר מאד ואתו ילדה אחרי אבשלום: ויהיו דבריו עם יואב בן צרויה ועם אביתר הכהן ויעזרו אחרי אדניה... (י-יג) ואת נתן הנביא ובניהו ואת הגבורים ואת שלמה אחיו לא קרא: ויאמר נתן אל בת שבע אם שלמה לאמר הלוא שמעת כי מלך אדניהו בן חגית ואדנינו דוד לא ידע: ועתה לכי איעצך נא עצה ומלטי את נפשך ואת נפש בנך שלמה: לכי ובאי אל המלך דוד ואמרת אליו הלא אתה אדני המלך נשבעת לאמתך לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי ומדוע מלך אדניהו: הנה עודך מדברת שם עם המלך ואני אבוא אחריך ומלאתי את דבריך... (יז-לא) ותאמר לו אדני אתה נשבעת בי-הוה א-להיך לאמתך כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי: ועתה הנה אדניה מלך ועתה אדני המלך לא ידעת: ויזבח שור ומריא וצאן לרב ויקרא לכל בני המלך ולאביתר הכהן וליאב שר הצבא ולשלמה עבדך לא קרא: ואתה אדני המלך עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב על כסא אדני המלך אחריו: והיה כשכב אדני המלך עם אבתיו והייתי אני ובני שלמה חטאים: והנה עודנה מדברת עם המלך ונתן הנביא בא: ויגידו למלך לאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך וישתחו למלך על אפיו ארצה: ויאמר נתן אדני המלך אתה אמרת אדניהו ימלך אחרי והוא ישב על כסאי: כי ירד היום ויזבח שור ומריא וצאן לרב ויקרא לכל בני המלך ולשרי הצבא ולאביתר הכהן והנם אכלים ושתים לפניו ויאמרו יחי המלך אדניהו: ולי אני עבדך ולצדק הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא: אם מאת אדני המלך נהיה הדבר הזה ולא הודעת את עבדך מי ישב על כסא אדני המלך אחריו: ויען המלך דוד ויאמר קראו לי לבת שבע ותבא לפני המלך ותעמד לפני המלך: וישבע המלך ויאמר חי י-הוה אשר פדה את נפשי מכל צרה: כי כאשר נשבעתי לך בי-הוה א-להי ישראל לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי תחתי כי כן אעשה היום הזה: ותקד בת שבע אפים ארץ ותשתחו למלך ותאמר יחי אדני המלך דוד לעלם:

**(עוד פסוקים השייכים להפטרה:**

**לג-לד: ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון: ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה:**

**(פ"ב: יג) ויבא אדניהו בן חגית אל בת שבע... (יז) ויאמר אמרי נא לשלמה המלך כי לא ישיב את פניך ויתן לי את אבישג השונמית לאשה)**

— — —

**(א) והמלך דוד זקן בא בימים... (ג-ד) ויבקשו... וימצאו את אבישג השונמית ויבאו אתה למלך... ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא ידעה:**

ראוי לשים לב... איך מתקשר לזה, אומרו, **ואדוניה בן חגית (מתנשא לאמר אני אמלך)?**

אמנם הנה אין ספק כי כוונת הכתובים הוא להודיע איך הומלך שלמה, שהיה ע"י אדוניהו, שהיה **מתנשא לאמר אני אמלוך**, והתחיל להתנהג באדר מלכות, על כן הוצרך להמליך את שלמה בחיי אביו, כמפורש בסיפור,

ועל כן כאשר הוצרך להביא ענין אדוניהו, לזה הוצרך גם כן להביא מאין התחיל לב אדוניהו להתעורר בדבר מאז, ולא ייחל יקרבו ימי אבל אביו, ואז יתחזק בשרי המלכות אשר היו אתו, אך הנה הוכיח סופו, אשר שאל מאת המלך יתן לו **את אבישג השונמית לאשה...**

אמר בלבו אחר **שהמלך לא ידעה**, מותרת היא לי, כי לא אשה ולא פלגש היתה לו, רק **סוכנת** ומשרתת בעלמא, ועל כן, אם **אמלוך**, איש לא יצילנה מידי, על כן מאז התחיל להחזיק במלוכה.

וזה מאמר הכתוב... **ותהי לו סוכנת ותשרתהו** בלבד **והמלך לא ידעה**, על כן **ואדוניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלוך**, כי אמר בלבו בכלל המלכות יעשה רצוני לקחתה, כאשר הוכיח סופו... (ובזה נתיישב הקושיא: **והמלך דוד זקן בא בימים... וימצאו את אבישג השונמית... ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא ידעה:** איך מתקשר לזה, אומרו, **ואדוניה בן חגית (מתנשא לאמר אני אמלך?)**

אמר, כי מה שהתחיל מעתה לעשות טכסיסי שררה, הוא כדי, שאחרי כן במות אביו, יהיה נקל לקבל מלכותו, באמור לעם **'אני אמלוך'**,

וזהו אומרו, **מתנשא**, כלומר, מעתה, כדי **לאמר** אחרי כן, **אני אמלוך**, ומה שהיה **מתנשא** הוא כי **ויעש לו רכב ופרשים** כו'.

ושמא תאמר, למה לא מיחה אביו בידו, עם היות בלבו להמליך את שלמה?

הלא הוא, כי הלא מקטנותו, **לא עצבו אביו מימיו**, ואשר לא לימד (והירגל) את בנו בקטנותו להוכיחו, כשגדל אינו יכול לו,

וזהו אומרו, **ולא עצבו אביו מימיו**, כדי (שיוכל) **לאמר** לו עתה, **מדוע ככה עשית, וגם** יש טעם אחר (שלא רצה להעציבו), והוא כי **הוא טוב תואר מאד**, וקרוב לצאת לתרבות רעה, (ובפרט אם יעציבו, קרוב לבעוט):

ועוד (טעם שהוא קרוב לבעוט), כי **אותו ילדה** חגית הנזכרת, **אחרי אבשלום**, והיה לו (לדוד) לסימן ולזכרון, ענין אבשלום,

ולא עצב את זה, פן יעשה גם הוא כמוהו, למרוד באביו, כי היותם קרובים בלידה, היה לו לסימן ולמזכרת, פן יעשה כן, גם זה:

**ויהיו דבריו עם יואב** כו', ולא בלבד בפניו, כי-אם גם אחריו, היו עוזרים אותו, ומקרבים לב העם, ימשכו אחריו, **אחרי אדוניהו, ויעזרו אחרי אדניהו:**

**ואת נתן הנביא** כו'. הנה אפשר, יחשבו הרואים, כי מאת המלך נהיה הדבר, אך, במה שלא קרא את **נתן הנביא**, ואת **בניהו בן יהוידע ואת שלמה**, יורה, כי שלא מדעת המלך היה. שאם לא כן, למה לא קרא את הדבקים עם המלך, ובכלל בני המלך לא קרא **את שלמה**?

אך יורה, שלא מדעת המלך, החפץ להמליך את שלמה, היה הדבר, כי על כן, לא **את שלמה** ולא את הדבקים עם המלך, **נתן הנביא ובניהו**, לא קרא.

ועל ידי כן, מצא **נתן הנביא** את לבו, לדבר **אל בת שבע**, ומה גם לקיים נבואתו אשר התנבא, ויאמר לדוד, כי בן יולד לו, ושלמה יהיה שמו שימלוך אחריו, כמפורש בדברי הימים:

**(דברי הימים (א פי"ז: ג-ד) ויהי בלילה ההוא ויהי דבר א-להים אל נתן לאמר: לך ואמרת אל דויד עבדי כה אמר י-הוה, לא אתה תבנה לי הבית לשבת... (ז) ועתה כה תאמר לעבדי לדויד כה אמר י-הוה צבאות אני לקחתיך מן הנוה מן אחרי הצאן להיות נגיד על עמי ישראל... (יא-יב) והיה כי מלאו ימיך ללכת עם אבתיך והקימותי את זרעך אחריך אשר יהיה מבניך והכינותי את מלכותו: הוא יבנה לי בית וכוננתי את כסאו עד עולם...עמדתיהו בביתי ובמלכותי עד העולם וכסאו יהיה נכון עד עולם: ככל הדברים האלה וככל החזון הזה כן דבר נתן אל דויד.**

**דברי הימים (א פכ"ב ז-י) ויאמר דויד לשלמה, בני אני היה עם לבבי לבנות בית לשם י-הוה א-להי: ויהי עלי דבר י-הוה לאמר דם לרב שפכת ומלחמות גדלות עשית, לא תבנה בית לשמי, כי דמים רבים שפכת ארצה לפני: הנה 'בן נולד לך' הוא יהיה איש מנוחה והנחותי לו מכל אויביו מסביב כי 'שלמה יהיה שמו' ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו: הוא יבנה בית לשמי והוא יהיה לי לבן ואני לו לאב והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם)**

ועל כן **ויאמר נתן אל בת שבע אם שלמה, לאמר**, כלומר, **לאמר** כאשר פירש אחר כך, ואמר, **הלא שמעת כי מלך אדניהו** ולא תתייאשי, כי הנה, **ואדנינו דוד לא ידע**, והוא מההכרח האמור כאן (כנ"ל), ועתה, טרם יתחזק הדבר, (אשר) וימלוך גם אחרי מות דוד, והיה, אם את ובנך תערערו, תחייבו את נפשכם לדעתו, באמרו, כי מורדים אתם במלכות, ויהרוג את שניכם:

וזהו, **ומלטי את נפשך ואת נפש בנך שלמה**, לכן, **לכי ובאי אל המלך**, בחדר אשר הוא שם, **ואמרת אליו הלא אתה כו' נשבעת לאמתך**, וגם שלא עלה בדעתך להמליכו בחייך, הנה השבועה היתה **לאמר ולצוות כי שלמה בני ימלוך**. וזהו אומרו, **לאמר. ומדוע מלך אדוניהו**, כלומר, לכן עתה, אין להניח הדבר לאחרי סילוקך. ולא רצה (נתן) ללכת הוא תחלה אל המלך, פן יודע הדבר לאדוניהו וסיעתו ויהרגוהו:

על כן, שלח אותה, כהולכת על הנוגע על בנה, **והוא ילך אחריה**, כמבקר את המלך, **וימלא את דבריה.**

וראוי לדעת,

א. מה **מילוי דברים** הוא צריך, ומה יוכל הוא לדבר עוד, מאשר דברה היא?

ב. ועוד, מה זה היה, כי בשמוע המלך אותה, לא חרד לעשות דבר עד שדבר נתן, ו(רק) אחרי דבריו אמר, **קראו לי לבת שבע**, ויחרד לעשות שאלתה, ולא שקט עד אם כלה הדבר היום ההוא?

ג. ועוד, ראוי לשית לב אל כל מה שהוסיפה היא, על אשר צוה לה נתן הנביא?

ד. א: ועוד אומרה, **ועתה אדוני המלך לא ידעת**, ידוע הוא שלא ידע!

ד: ב: וגם מלת **ועתה**, כי יותר היה צודק לומר 'ואתה'!

ה. ועוד, אומרה **ולשלמה עבדך לא קרא**, שיראה, שאם היה קורא לשלמה, החרישה, ולא כן הוא!

ו. ועוד, אומרה **ואתה** כו' **עיני כל ישראל עליך** כו', כי זה לא היה! כי היכן נזכר שהיו תלויים ישראל לדעת את מי ירצה להמליך?

ז. ועוד, אומרה **והיה כשכב** כו' **והייתי אני ובני שלמה חטאים**. למה תלתה הדבר **בשכיבתו עם אבותיו**, ולא מעתה, אם יתקיים מלכות אדוניהו?

ח: ועוד, מה ענין **היותם חטאים**? ואם הוא לשון חסרון, למה נאמר בלשון זה?

וכן בדברי נתן אל המלך יש דקדוקים, יתיישבו לפי דרכנו:

(א״ה: נראה כונת האלשיך: **ט:** באומרו אח״כ **אם מאת אדני המלך נהיה הדבר הזה ולא הודעת את עבדך**, נראה מיותר להקדים אומרו בתמיה, האם **אתה אמרת אדניהו ימלך אחרי והוא ישב על כסאי!**

**י:** באם היה כך שבא דוד להסתיר את שינוי דעתו 'את מי להמליך' מאת בניו, למה טענת נתן הנביא '**ולא הודעת את עבדך**' הוא רק על זה שאינו ראוי הסתירו ממנו '**עבדך**', כלומר שזה שהסתירו גם משאר אוהביו או קרוביו אין על זה טענה?)

והוא, כי הנה חשש נתן הנביא, לא יועילו דברי בת שבע, פן יעלה על לב המלך, כי [לא] היה אדוניהו עושה הדבר הזה בפרסום, אם לא שלב כל המון העם או כל שרי המלכות עמו, ויירא המלך, פן יהיה זה כאבשלום, ולא יוכל לרפא לה, כי עתה, זקן וכבד, ולא יוכל לצאת ולבא, ואנוס הוא, שלא יוכל לקיים שבועתו: על כן אמר לה, **ואני אבא אחריך ומלאתי את דבריך.**

אז **ותבא** כו'... והנה היא סידרה מאמריה בחכמה והוא, כי אמרה הנני באה לאמר למלך שיקיים שבועתו, והלא יוכל להשיב אחת מארבע תשובות.

**אחד**, לומר לא נשבעתי להמליכו בחיי, רק לצוות לעם להמליכו, ולהושיבו על כסאי.

**שנית**, יוכל לומר, אולי יד כל השרים עמו, ומה אוכל לעשות?

**שלישית**, אולי שלמה נתרצה לו.

**רביעית**, אולי כל המון ישראל עמו, ומי יוכל נגד כולם?

על כן אמרה:

**(על הטענה הראשונה: שיש לדוד לומר לא נשבעתי להמליכו בחיי)** הן אמת, כי **אתה נשבעת כו' כי שלמה בנך ימלוך 'אחרי'**, שמשמעו הוא, **אחר** סילוקך!

אך, הנה הוספת לדבר **והוא ישב על כסאי**, ומי לא ידע כי המולך אחריך, ישב על כסאך? (וא״כ למה הוספת זאת?)

אך, (בהכרח) לישנא יתירא, לטפויי אתא, ואין זה, כי-אם, שבחייך תושיבנו בו.

ועוד, שאם לא היה ענין זה (אשר מולך אדניהו), החרשתי (מן המלכת שלמה בחייך), כי הייתי סומכת על צוואתך:

אך, **ועתה הנה אדניה מלך**, כלומר, ובהכרח צריך לתקן מיד,

ועוד, טענה אחרת, כי הנה, **ועתה**, בעודך חי **אדוני המלך, לא ידעת**, שעשו הדבר בלתי ידיעתך, (א״כ) מה יעשו אחרי מותך, (כ״ש) שישליכו דבריך אחרי גיום, וזהו, '**ועתה' אדוני** כו': (ובזה נתיישב קושיא ד. א: **ועתה אדוני המלך לא ידעת**, ידוע הוא שלא ידע!

**וקושיא** ד: ב: **ועתה**, כי יותר היה צודק לומר 'ואתה'!)

**ועל הטענה השנית**, אולי יד כל השרים עמו?!

לא כן הוא, כי הנה, **ויזבח שור ומריא וצאן, לרב** שהיה די (**לרב**, היינו לאשר ציפה שהם אתו) לקרואים מרובים.

ולא קרא רק את **בני המלך ואביתר ויואב**, אך אין זה, כי-אם, (שכאשר התחיל להזמינם ראה) שאין שאר שריך וגבוריך חפצים בו, ומעט אשר אתו, ורבים אשר אתנו.

**ועל (טענה) השלישית**, אולי שלמה נתרצה לו,

לא כן הוא, כי הנה, **ולשלמה עבדך לא קרא**, עם יתר אחיו. (ובזה נתיישב קושיא ה. **ולשלמה עבדך לא קרא**, שיראה, שאם היה קורא לשלמה, החרישה, ולא כן הוא!

**ומיישב** שכמו שהתנצלה בטענה הראשונה באמרה: **אם לא** היה ענין זה (אשר מולך אדניהו), החרשתי (מן המלכת שלמה בחייך), כי הייתי סומכת על צוואתך:

גם על טענה השנית התנצלותה הרי הוא כך:

**אם לא** היה ענין זה (שלא הוזמן לסעודתו של אדוניהו, שהנפקותא הוא, אשר לא הסכים שלמה כלל,

רק אם הוזמן והשתתף, ושהנפקותא היא, שאכן היה מסכים שלמה שימלוך אדוניהו **לעת עתה**), החרשתי (מן המלכת שלמה בחייך), כי הייתי סומכת על צוואתך:

**ועל (טענה) הרביעית**, על (אולי כל) ההמון (ישראל עמו),

לא כן הוא, כי אדרבה, כולם תלויים לתשובתך, כי הנה, **עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב** כו'. (ואף אלו, שאינם ברצונם תלויים לדעת, ואפילו אלו התומכים באדוניהו, אעפ״כ מצדך, מצד חיוב קיום שבועתך, הם תלויים ועומדים)

ומלבד (שעליך האחריות מחמת) השבועה, יש עוד טענה אחרת.

והוא (שבעצמך נכספת, והתפללת על זה), **כי הנה, כשכב אדוני המלך** כו',

והוא, כי הנה ארז"ל במדרש, שאמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, "במה יודע אחרי מותי, שמחלת לי עון בת שבע, אם לא במלוך בן בת שבע, תחתי", וזה יתכן רמזה לו, באומרה, **והייתי אני ובני שלמה חטאים**, כי במלוך אדוניהו, יחזיקונו (עיני כל ישראל) לחטאים, ומפני כבודו, בפניו, לא כללה את דוד, עם שהוא העיקר. (ובזה נתיישב קושיא ג. ראוי לשית לב אל כל מה שהוסיפה היא, על אשר צוה לה נתן הנביא?

**וקושיא** ו. **ואתה כו' עיני כל ישראל עליך** כו'... היכן נזכר שהיו תלויים ישראל לדעת את מי ירצה להמליך?

**ומיישב,** אשר לפי תפלת דוד נמצא ש**תלויים ישראל לדעת** אשר נמחל חטא בת שבע, ואשר על כן **עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב על כסא אדני המלך אחריו,** האם נמחל, ולכן ימלוך שלמה בנה!

**וקושיא** ח: מה ענין היותם **חטאים**?)

והנה דבריה אלה, רבים ונכבדים, (מספיקים, באופן שהיה ראוי) לבלתי **השיב פניה** (לעכב בקשתה), ו(אכן, אם לא היה נתן הנביא נכנס) כן היה (תיכף) עושה, לאמר לה, '**כי כן יעשה היום הזה**'.

כי-אם, (נשהה, כי) **שוהנה עודנה מדברת עם המלך, ונתן הנביא בא,** ולא שבקיה (ולא הניחו נתן, לדוד, זמן להשיב) לאהדורי, עד שדבר גם הוא, והראיה, כי **ויגידו למלך לאמר,** שהוא כדי **לאמר** אם יבא או לא,

וטרם (הספיק) שישיב המלך שיבא, (כבר הקדימו נתן) **ויבא לפני המלך,** וטרם ישאל לו המלך, התחיל לדבר הוא.

(ובזה נתיישב קושיא ב. מה זה היה, כי בשמוע המלך אותה, לא חרד לעשות דבר עד שדבר נתן, ו(רק) אחרי דבריו אמר, קראו לי לבת שבע, ויחרד לעשות שאלתה, ולא שקט עד אם כלה הדבר היום ההוא?)

והנה כתבנו, שכל כך פחד נתן, - שעל כן אמר, לבא למלא דבריה, - היה, פן יחוש המלך, פן יקרנו כענין אבשלום:

על כן התחיל ואמר, **אתה אמרת אדוניהו ימלוך** כו', כלומר אין זה דומה לזמן אבשלום, כי אז, לב כל ישראל היה עמו, ולא למאמרך היו מקוים.

אך, ועתה, בלעדך לא ירים איש את ידו, ועל כן אני תמה ואומר (בלשון תמיה, האם) **אתה אמרת,** כלומר, (הרי) שבלי מאמרך אין דבר, ו(לכן) **לא יעלה על לבך, שהשרים או הגבורים עמו:** (ובזה נתיישב קושיא ט: באומרו אח"כ **אם מאת אדני המלך נהיה הדבר הזה ולא הודעת את עבדך,** נראה מיותר להקדים אומרו בתמיה, האם, **אתה אמרת אדניהו ימלך אחרי והוא ישב על כסאי**!)

כי הנה, **ויזבח שור ומריא וצאן, לרוב** אשר היה די לקרואים מרובים, ולא נמצאו אתו, רק **בני המלך ושרי הצבא ואביתר הכהן,** אך, לא שאר השרים:

והראיה, כי **ולי אני עבדך ולצדוק הכהן ולבניהו בן יהוידע** שאנו הרשומים שבשרים **לא קרא,** ואין לומר, כי אולי שלמה נתרצה, כי הלא, **ולשלמה עבדך לא קרא,** כאשר כתבנו, שכיונה היא במאמרה.

ומה שאני שולל כל הטענות, ואיני חושש, אולי מאתך נהיה הדבר, כי שבתי וראה (ל' מליצה מס' קהלת: שחזר והתיישב), טעם להחליף את שלמה באדוניהו, ושאלת (והתרת השבועה) על אשר נשבעת לאמו,

הלא הוא, כי לזה איני חושש כלל, כי, **אם מאת המלך נהיה הדבר,** אי אפשר, כי האם לא היית מודיע **את עבדך** כו'?!

והוא, כי הנה, נתן הנביא התנבא ויאמר לדוד, כי בן יולד לו, ושלמה יהיה שמו, והוא ישב על כסאו, כי שלום יהיה בימיו, כמפורש בדברי הימים, ועל כן, אם היה דוד חפץ לעשות הפך נבואת נתן הנביא, לא יבצר מלהודיעו, ומלתת התנצלות למה לא יאמין לנבואתו, אך אין ספק, כי לא עלה על לב המלך דבר זה, וזה אמרו כמתמיה, **אם מאת המלך כו' ולא הודעת את עבדך** כו'. (ובזה נתיישב קושיא א. מה מילוי דברים הוא צריך, ומה יוכל הוא לדבר עוד, מאשר דברה היא?

**וקושיא** י: באם היה כך שבא דוד להסתיר את שינוי דעתו 'את מי להמליך' מאת בניו, למה טענת נתן הנביא '**ולא הודעת את עבדך**' הוא רק על זה שאינו ראוי הסתירו מעצמו 'עבדך', כלומר שזה שהסתירו גם משאר אוהביו או קרוביו אין על זה טענה?)

אז, לבל יראה שלא החשיב (דוד) את בת שבע, כי-אם, את נתן, לעשות הדבר, (ע"כ) אמר (דוד), **קראו לי לבת שבע,** כי מענותנותה, התרחקה מהיות לפני נתן הנביא, והוצרך לקרא אותה, שתקרב ותשמע מה שמדבר לנוכח אתה:

**וישבע** וכו', **כי כאשר נשבעתי** וכו', **כי כן אעשה היום הזה,** ולא אמתין לצוות לאחרי מותי.

**ותאמר יחי אדוני המלך דוד לעולם,** כיונה ענין, 'דוד מלך ישראל חי וקיים'.

ולהורות, כי מעתה, היה ממליכו, צוה להרכיבו **על הפרדה אשר לו,** אשר לבלתי מולך אין רשות לרכוב עליה, **ומשח אותו,** מחדש.

# ד"ת מספה"ק ע"פ האלשיך הק' פ' חיי שרה

— — —

## ספה"ק כושמרת איתמר
**מרבה"ק ר' איתמר מקאנסקיוואלי**

— — —

**א: אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו**
**ב: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים**

— — —

**ותמת שרה בקרית ארבע**, על דרך מה שאמרו חז"ל, ש'הרבנות קוברת את בעליה', והכוונה הוא שצריך להחזיר הכל לה' יתברך שמו, שהכל מאתו, כמו שאמרו חז"ל, ש'אפילו ריש גרגותא כו',

וכן בענין עבודת ה' יתברך שמו, צריך להחזיר הכל לה', כמו שאמר הרב המגיד נשמתו עדן, על המאמר, 'הוא תהלתך, והוא אלקיך', שלא לומר 'כחי ועוצם ידי', כי כל התורה והעבודה במתנה הוא מאל יתברך שמו,

וכמו שכתב בספר תניא על המאמר, 'עבודת מתנה וגו',

וכשהולך בדרך זה, ממילא לא ירים לבבו, ואדרבה, יכניע את עצמו יותר, מרוב תורה ועבודה, ומכל שכן מרוב הרבנות וכבוד שנתן לו ה' יתברך, וישימהו לפרנס:

וכאשר מחזיר הכל לבעל הנותן כל, עוד יוסיף לו שנות חיים, מהחי החיים, שהוא שוכן את דכא ושפל רוח,

ואין הרבנות קוברת אלא ל'בעליה', פירוש, לאלו שסוברים שהם בעצמם **הבעלי** הרבנות, אבל אלו שמחזירים הכל להבעל המשפיע לכל, ויודעים שהם עצמם הם רק בחינת נוקבא המקבל השפע מהמשפיע, בזה נותנים כביכול כח להמשפיע להשפיע להם עוד רב טוב, כי בהאתערותא דלתתא הוא אתערותא דלעילא,

ועל דרך מה שאמרו חז"ל, 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים',

ועל דרך מה שכתבתי על הכתוב, 'ושמרתם וגו' אשר יעשה וגו' וחי בהם אני ה'.

על דרך מה שביאר **האלשיך ז"ל** על הכתוב, 'אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' כי באלה חפצתי נאם ה', דהכוונה הוא, שאין להתהלל בחכמתו וגו', שהרי באלה חפצתי וגזרתי וצויתי כן, ודברי פי חכם חן. (* ע' העתק האלשיך בסוף המאמר)

וזהו רומז, 'ושמרתם את חקת"י ואת משפט"י אשר יעשה וגו', פירוש שאני **חקקתי ושפטתי** כן, **שיעשה אותם האדם**, כנ"ל, ולזה הם **חקתי ומשפטי** ממש, ועל ידי זה, **וחי בהם אני ה'** כנ"ל:

ועל דרך זה יש לומר גם כן פירוש הכתוב, 'צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך', דהכוונה הוא, שעל ידי זה **תשכח** את ה', ואינך זוכר שהוא **מחוללך**, וכל הכח והחוש הוא עשה לך, על ידי זה **תשי** מלהטיב לך, כיון שאינך מכיר בטובתו וחסדו.

וכל זה הנ"ל נרמז ב**ותמת שר"ה בקרית ארב"ע**, **קרי"ת** גימטריא תש"י, **ארב"ע** (ד' אותיות) רומז להשם הוי"ה כנ"ל, והבן:

ואומר הכתוב **הוא חברו"ן בארץ כנע"ן** (**כנען** של אלו ה**נכנע**ים), על דרך הכתוב, 'אשכון את דכא וגו' שאינו מתחבר (חברון), כביכול, כי-אם לענוים ונכנעים,

וגם על דרך דכתיב בישעי', 'איש את רעהו יעזורו' וכהנה,

ומי שיודע זאת תמיד, אינו משתורר על רעהו, אבל מי שסובר שלא יתחזק בעזר רעהו, והוא חלש באמונת העזר (שליחי עזר ה'), על ידי זה הוא משתורר על רעהו, וגורם מיתה לעצמו ר"ל, שהוא מהמלכין דמיתו כנודע, על ידי שאומר אני אמלוך.

ואומר הכתוב **ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכתה**, פירוש, הצדיק האמתי הנכנע ושפל רוח, כמו שאמר אברהם, 'ואנכי עפר ואפר' הוא בוכה ומקונן על השתררותו, ומכניע את עצמו עוד יותר ויותר:

— — —

**(וזל"ק האלשיך) ידמיהו פ"ט: כב-כג: כה אמר יהוה אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו: כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם יהוה:*

*א: ראוי לשים לב אל אומרו בחכמתו ולא אמר בחכמה, וכן אומרו בגבורתו בעשרו ולא אמר בגבורה ובעושר!*

*ב: ועוד אומרו, הגבור בה"א הידיעה, מה שאין כן בחכם ובעשיר, כי לא אמר החכם או העשיר!*

*ג: ועוד, באומרו השכל וידוע אותי כי יותר היה צודק יאמר 'ידוע את ה' או 'אהוב את ה' ולא השכל וידוע!*

*ד: ועוד אומרו, כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ, מה ענין עשותו ית' חסד אצל מה שיתהלל המתהלל?*

*ה: ועוד אומרו, כי באלה חפצתי, כי הראוי יאמר כי 'בזה' חפצתי, כי בלשון יחיד אמר יתהלל המתהלל!*

*ו: ועוד אומרו, נאם ה' שהוא מיותר!*

*ז: אך לזה תשים לב אל אומרו יתהלל המתהלל, כי מלת המתהלל יתירה לגמרי צורך!*

*אמנם לבא אל הענין נזכירה מאמרם ז"ל בגמרא, כי 'קודם יצירת הולד אומר המלאך לפניו ית' טיפה זו מה תהא עליה, חכם או טפש, גבור או חלש, עשיר או עני, ואלו צדיק ורשע לא קאמר',*

*והטעם כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, נמצא כי אין התפארות האדם בחכמה, כי לא שלו היא, כי-אם מה' אשר נתנה לו, וכן בעושר או בגבורה כי שלשתן מאתו ית',*

הנה אך הירא את ה' הוא יתפאר, כי ממנו היא היראה, שקנה בהשתדלותו:

וזה ענין הכתובים, שאומר הוא יתי, אל יתהלל, **כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו** של ה' הנזכר, כלומר, כי לא יתהלל ויאמר, 'הלא חכם אני', כי הנה, חכמתו מה' הוא, אשר נתנה לו, נמצא, כי את ה' הוא מהלל, שנתן מחכמתו לו, וכן **אל יתהלל הגבור בגבורתו** של ה' הנזכר. (ובזה נתיישב קושיא א: **בחכמתו** ולא אמר בחכמה, וכן אומרו בגבורתו בעשרו ולא אמר בגבורה ובעושר!)

והטיל ה"א הידיעה (הגיבור), מה שאין כן בחכם ועשיר, ל'מה כי החכמה והעושר הם דברים שחוץ מעצמות ואיכות האדם, מה שאין כן הגבורה, ועל כן, אם היה אומר **גבור** היה אפשר להבין שגם הוא גבורה שחוץ מגוף האדם, כחכמה ועושר, והנה אין גבורה חוץ מעצמות האדם, כי-אם כבוש את יצרו, כד"א, 'איזהו גבור הכובש את יצרו', ואם כן, היה נראה שגם הוא ממנו יתי, ולא יתהלל הגבור הכובש את יצרו, ולא כן הוא, כי הלא יראת שמים בה **יתהלל** כאשר יאמר, על כן אמר 'הגבור' כלומר הידוע ויכר לעין אשר הוא בעצם האדם, אשר לא מסוג החכם ועשיר שהם דברים הבאים לו מהחוץ: (ובזה נתיישב קושיא ב: הגבור, בה"א הידיעה מה שאין כן בחכם ובעשיר, כי לא אמר החכם או העשיר!)

**כי-אם בזאת יתהלל המתהלל**, והוא, כי, אם יתהלל איש ויאמר, 'הלא חכם אני או גבור או עשיר', חושב המתהלל כי את עצמו הוא מהלל ואינו כן, כי-אם את ה' הוא מהלל, כי ממנו הכל, אך **בהשכל וידוע** את ה', בהתהללו בכך, את עצמו הוא מהלל ולא את ה', כי הלא מעצמו קנה השלימות ההוא,

וזהו, כי-אם בזאת יתהלל המתהלל, כלומר, **יתהלל המתהלל**, כי כאשר חושב המתהלל, כי את עצמו הוא מהלל, (אכן) כך הוא, כי באמת **יתהלל המתהלל** והוא **בהשכל** כו', (ובזה נתיישב קושיא ז: **יתהלל המתהלל**, כי מלת **המתהלל** יתירה לבלי צורך!)

והוא, כי הנה כל שלימות הצדיק תלוים בשני דברים.

**אחד**, בכשרון.

**שנית**, שאחר היותו צדיק גמור, יהיה לבו ישר בלתי מהרהר אחר מדותיו יתי, אם יסורין יבאו עליו יקבלם באהבה,

והן אלה דבריו יתברך, (א) **השכל**, (ב) **וידוע אותי** כו',

**(א)** והוא כי הכשרון (והצדקות) הוא **השכל**, כי 'הן יראת ה' היא חכמה' הפך החוטא, כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות.

**ועל השנית** אמר **וידוע אותי**, ומה היא הידיעה שידע אותי? הלא הוא, שידע ויכיר **כי אני ה' עושה חסד** כו', והא שיכיר כי איני כבשר ודם שבהכותו אינו מרפא, כמ"ש ז"ל, בשר ודם מכה באיזמל ומרפא ברטיה, אבל הקדוש ברוך הוא במה שמכה הוא מרפא, וזהו, **וידוע אותי** שתדעני כי איני כבשר ודם, כי אני ה' עושה חסד, בין בעשותי משפט וייסורין, בין בעשותי צדקה בארץ,

וזהו, **עושה חסד משפט וצדקה בארץ**, באופן שע"י כן, כאשר בהיותך צדיק גמור, ותראה ייסורין באים עליך, אל תהרהר, כי-אם תאמר, 'אם יש בי דבר שרצונך למרק אותי בו, יתמרקו בזה, ואם לאו, הם ייסורין של אהבה, להפליג אושרי לעולם הבא': (ובזה נתיישב קושיא ג: **השכל וידוע אותי** כי יותר היה צודק יאמר 'ירוא את ה' או 'אהוב את ה' ולא **השכל וידוע**!

**וקושיא** ד: **כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ**, מה ענין עשותו יתי חסד אצל מה שיתהלל המתהלל?)

והטעם לכל האמור הוא, **כי באלה חפצתי** וכו' הוא לומר, הלא אמרתי, כי **לא יתהלל המתהלל בחכמה וגבורה ועושר כי-אם בהשכל וידוע אותי**, תדע הטעם, הלא הוא, ישן **כי באלה** שהם חכמה וגבורה ועושר אני **שחפצתי** לתתם לאדם, ולא קנאם בחפצו ובבחירתו,

כי הלא היו, **נאם ה'**, כי קודם יצירת כל אחד מהם, היה **נאומי** ודברי לאמר חכם יהיה או גבור או עשיר, וזהו, **באלה חפצתי נאם ה'** כלומר, מה שאין כך בהשכל וידוע אותי, שהוא היות צדיק, שלא היה **נאם ה'**, כי אלו צדיק ורשע לא קאמר, ועל כן בזה **יתהלל המתהלל** כמדובר: (ובזה נתיישב קושיא ה: **כי באלה חפצתי**, כי הראוי יאמר כי 'בזה' חפצתי, כי בלשון יחיד אמר (בזאת) יתהלל המתהלל (השכל וידוע)

**וקושיא** ו: **נאם ה'** שהוא מיותר!

**ונתיישב** ביתר ביאור קושיא ז: **יתהלל המתהלל**, כי מלת **המתהלל** יתירה לבלי צורך!)

— — —

**אלשיך משלי פל"א: שקר החן** כו', לומר ענין מאמר הכתוב **'אל יתהלל חכם** כו' **כי-אם בזאת** כו', **כי באלה חפצתי** כו', כי המתהלל בעושר וחכמה לא את עצמו הוא מהלל, כי-אם את קונו יתברך שחלק לו מחכמתו ומעשרו ומגבורתו,

אך המתהלל על הכשרון, את עצמו הוא מהלל, כי טוב בחירתו עשה לו את החיל ההוא,

כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כי אלו צדיק ורשע לא קאמר,

וזה אחשוב כיוון הכתוב באמרו **אל יתהלל** כו' **כי-אם בזאת** כו', כמפורש אצלי במקומו.

בשום לב אל ד' תיבות מיותרות, **המתהלל** ותיבת **בחכמתו** ותיבת **בגבורתו** ותיבת **בעשרו!**

אך יאמר, **כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו** של ה' הנזכר, **ואל יתהלל הגבור בגבורתו** של ה' הנז, וגם **אל יתהלל עשיר בעשרו** של ה' הנז, כי נמצא כי את ה'

*הוא מהלל ולא את עצמו, כי חכם גבור ועשיר מה' המה לו,*

***כי-אם בזאת יתהלל המתהלל**, כלומר יתיחס ההגלול אל **המתהלל** שיהיה הוא המהולל, בהתהללו את עצמו **השכל** וכו',*

*ונתן טעם ואמר, מה שאמרתי כן הוא, על **כי באלה חפצתי**, כלומר, **כי באלה** האמורים גבורה ועושר וחכמה **חפצתי** אני, ולא היו בבחירת העשיר והחכם,*

*וגם היו **נאם ה'**, שאמר טיפה זו מה תדא עליה, חכם כו' עשיר כו' מה שאין כן **בהשכל וידוע אותי:***

*ויתכן דרך זה במה שאומר **באלה** (לי רבים), כי אינו חוזר אל **השכל וידוע**, כי הלא לאחת (לי יחיד) חשבם, באמרו כי-**אם בזאת**, (ע"כ מזה ראיה שתיבת **באלה**, לי רבים, סובב על **חכם גיבור עשיר**, שהם רבים, ולא על **בזאת** (לי יחיד) **יתהלל... השכל וידוע)***

*וזה יאמר פה שלמה ברוח קדשו, ראו עתה מה בין הכשרון לאושר העוה"ז, כי הלא **שקר החן** שאם נשבח את האשת חיל הזאת, כי היא בעלת חן, הוא שקר, כי הלא לא לה יהיה השבח, רק לבעל החן, הוא יתברך, אשר נתן חנו בה,*

*וגם **הבל היופי**, זולת (חוץ מזה ששבח היופי הוא שקר כמו החן) כי לא לה, הוא, גם הוא הבל, כי הגוון אינו אושר, (כלל).*

*אמנם **אשה יראת ה'**, גם שהוא שלילת רע ולא אושר חיובי כחן ויופי, ע"ז שבח היותה יראת ה', טוב מהם,*

*ונתן טעם לשבח הדבר, ואמר, **היא תתהלל**, כלומר, כי תשבחנה, שהיא יראת ה' אינך משבח את הקדוש ברוך הוא, ולא (במה שניתן) לה, כאשר בשבחך אותה בחן וכיוצא, כי-אם, **היא** בעצמה **תתהלל**, כי בזה, אותה אתה מהלל, והיא המתהללת בעצם, כי טוב בחירתה, הטיב לה, וזו **היא תתהלל** **(עכל"ק האלשיך)***

— — —

## ספה"ק אור המאיר
### מרבה"ק ר' זאב וואלף מזיטאמיר

— — —

**במשא ומתן בין אליעזר לרבקה ומשפחתה, מרומז סוד הגלות ותועלתה**

— — —

אליעזר עבד אברהם לעוצם הכרתו, הבין והשיג אז בעומדו על מעין המים, מוכרח להיות שהבין והשיג גם כן אז כל הגליות העתידין לבוא אחרי קבלת התורה, ורפיון ידים מעסק התורה גורם חשכת הגלות,

וזהו שרומז הכתוב **ויאמר בת מי את, הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללין, ותאמר גם תבן גם מספוא רב עמנו, גם מקום ללון,**

ופרש"י, **כמה לינות**, ובזוהר חדש איתא, משמעות ללון לשון תרעומות מטעם 'וילינו', ע"ש, לענינינו.

ורמז רמז לרבקה, **היש בית אביך מקום לנו ללין**, ירצה להתרעם על שיעבוד הגליות המר,

לזאת השיבה בחכמתה ואמרה, **גם תבן גם מספוא רב עמנו**, להורות בהיות ישראל מישרים ומתקנים עובדותיהם הטובים, אזי יש להם יתרון וכפל שכר גמולם, מרב הצפון, ביתרון אור, מחשכת האומות, המציקים ומעיקים אותם מכל צידיהם, והם עומדים כעמודא תקיפא, לבלתי נטות מדרך המלך ימין ושמאל, אזי גמול תשלומם כפול ומכופל,

ועל דרך שביארנו במקום אחר, פירוש הכתוב, **כי לחמינו הם**, ירצה, **הם** גורמים **לחם** ומזון הרוחני לישראל, בעולם הזה, אשר זאת תכלית ביאת הנשמה לעולם הזה, תאכל מנהמא דכסופא,

מול דברינו, רמיזא רמזה לאליעזר, ואמרה, **גם תבן גם מספוא רב עמנו**, לרמוז על בחינת מזונם הבאה להם לישראל, בהיות לבבם זה להם לאהבה את ה' אלהיהם, ומעלין את נצוצות קדושות מבחינת העומד נגדם,

וזהו, **ותבן ומספוא**, שהאומות גורמים, **וגם מקום ללון**, כלומר, כשפורצין, חס ושלום, מעשיהם, ואין עושין רצונו של מקום, אזי מאריכין את שיעבוד הגליות המר, ויש להם **מקום (ללון)** להתרעם על הגליות, וזהו, **גם מקום ללון**, ופרש"י כמה לינות במשמע, שכבר עבר על ישראל בעונותיהם הרבים כמה גליות, ויש להם כמה תרעומות, ובאמת היא מעשה עצמן, כי הדבר תולה בתשובה ובכשרון פעולתם:

וזהו שרומז הכתוב, **ויקוד האיש וישתחו לה'**, וידוע רזא דהשתחואה בכל מקום, הוא הורדת השפע מלמעלה למטה, והיינו כיון שהבין והשיג כל זאת, קבל על עצמו לכונן מחשבותיו הטהורים, להתמיד בעבודת הבורא, ולא לגרום, חס ושלום, הורדת השפע לאומות העולם, כי-אם **ויקוד וישתחו לה'**, דייקא, לגרום הורדת השפע רק במדריגת הנוגעים אל עבודת ה',

ורומז הכתוב, **ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב** וגו', כלומר, לעוצם הכרתו והשתדלותו בהולכו לעשות זווג יצחק ורבקה, גרם גם כן זיווגים בעולמות עליונים, באתערותא דלתתא אתער לעילא בהעלאות נצוצות קדושות, והוציא יקר מזולל,

וזהו, **ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב** וגו', מה כתיב, **ויאכלו וישתו הוא ואנשים אשר עמו וילינו ויקומו בו', ויאמר שלחוני**, יובן על דרך שביארנו למעלה, **גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון**, ורמזנו שבכאן נרמז תועלת הנמשך להם לישראל מהעמים, הגורמין לחם לנשמות בעולם העליון, וגם מקום ללון להתרעם על חשכת הגלות, ע"ש,

וזה מרומז בכאן, **ויאכלו וישתו** כמבואר, וגם **וילינו** (לי וילונו) מתרעם על שעבוד הגליות כאשר פרצו מעשיהם

הטובים, ולזה ביקש והתחנן על העתיד, להקל מעל ישראל שעבוד ועול הקשה, ויאמר, כלפי שכינה, **שלחוני לאדוני**, ירצה לפטור מחשכת שעבוד העמים:

**ויאמר אחיה ואמה, תשב הנערה אתנו ימים או עשור, אחר תלך**, ופירש"י, 'ימים', 'שנה, כמו ימים תהיה גאולתו, שכך נותנין לבתולה זמן י"ב חודש לפרנס עצמה בתכשיטים'.

הכוונה, כלפי דבוריו שאמר **שלחוני לאדוני**, וכמדובר, לזאת השיבו אחיה ואמה, 'שבלתי אפשרי לכם לפטור ולצאת, כי-אם, בתחלה מוטל עליכם לבנות מלא קומת השכינה, להכין אותה ולסעדה בשלימות, מראש ועד עקב',

ולזה רמזו, **תשב הנערה אתנו ימים או עשור**, היינו השכינה הנקרא **נערה**, יתכן לכם שאתנו **תיישבו** אותה, להכינה ולסעדה בקישוט מדותיה (עשור) **הי' הנה ימים** קדמונים,

לזה רומז רש"י בצחות לשונו הקדוש, **ימים שנה, כמו ימים תהיה גאולתו** דייקא, שבקישוט המדות ותיקונם תולה הגאולה, **שכך נותנים לבתולה**, היינו ישראל שנקראו **בתולת** ישראל, **זמן י"ב חודש**, בסוד שנים עשר בקר שהים עומד עליהם, **לפרנס לעצמה בתכשיטיה** בימי הגלות עד עת קץ הימין,

וזהו, **תשב אתנו ימים או עשור**, אחר גמר תיקון קומת השכינה עם **תכשיטיה** בשלימות, תבא זמן הגאולה האמיתית, וזהו, **אחר תלך** ותשוב אל אדוניך,

**ויאמר אליהם אל תאחרו אותי, וה' הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדוני**, מגיד משנה השיב להם, כלפי דבריהם ואמר,

'ידעתי גם ידעתי שכן הוא, ואדרבא **אל תאחרו, אותי**", רומז לאות השפעה הנקרא **אות** כידוע,

'**וה' הצליח דרכי** בודאי, לעשות כטוב וישר בעיניו, ועל כן **שלחוני ואלכה לאדוני**.

ועתה ראו דבר גדול שרמזו ויאמרו, **נקרא לנערה ונשאלה את פיה**, ולהבין, דאיתא בזוהר, על פסוק, 'ויקרא ה' לאור יום', ופירש קרא וזמין לאפקא מהאי אור וגו', ע"ש לענינינו, שהיא לשון הזמנה.

וזהו הרמז בכאן, **נקרא לנערה**, כלומר, כן ענין בני ישראל והתנהגות עבודת הבורא, מתחלה צריך להזמין לה ולבנות קומה שלימה, לעשות מבחינת נער בחינת **נערה** באות ה', והחילוק יובן ממאמר הזוהר...

ואחר כך, כשהצדיקים מזמינים לה קומה בנויה ומתוקנת, אזי **ונשאלה את פיה** מה שמצוה לעשות...

והנה, אם עיני שכל לכם תבינו ואחר תשכילו רוב גופי תורה והדרכה לעבודת הבורא הנרמז בהני מילי מעלייתא בפרשת עבד אברהם, שהענין נוקב והולך מעת בריאת האדם על הארץ, עד ביאת משיחנו, וכמעט כל ענייני עבודת האדם, יחד עשיר ואביון, כל אחד ואחד לפי קט שכלו, יכול להמציא מרגוע לנפשו, ליקח לעצמו בחינת התעוררות לעבודת גבוה, והכל תלוי ועומד בדרך הזה שהלך העבד להביא את רבקה להזדווג ליצחק, וברצון של לבן אח רבקה לבטל מכל וכל, לבלתי יבואו בני ישראל למעלתם המפוארה בנתינת התורה וכדומה...

וכבר רמזנו שענין של לבן אחי רבקה נמשך מאז ומקדם, מעת שבא הנחש והטיל הזוהמא בחוה אשת אדם הראשון, אשר ידוע מספרים, שבסיבה זאת תולה נדות בנות ישראל,

רמיזא רמזה רבקה ליצחק, והראתה לו בתולים, כאשר נתעוררו חז"ל, ואמרו, כאשר לא נמצא לה בתולים, אמר לה 'אולי העבד פגע בך', אז הלכה להראות בתוליה במקום אשר נפלה מעל הגמל, (נפלה) מבושת פניה בראותה אותו בדרך לקראתה.

וצריך להבין דבריהם וחידותם, מאי רמזה בנפילתה מהגמל?

וגם **האלשיך** כתב על פסוק **ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה**, ופירש, לבל יהי לבו נוקפו אל בא אשה יפה עד מאוד, ביד עבד איש, בדרכים, על כן, סיפר לו את כל הדברים, איך ענהו ה' בנסיונו, וה' ענהו במענה פיו, ופרטי הצלחת הדרך, כלומר, אם לא מרוב צדקו, לא עבד קודשא ברוך הוא ניסא לשקרא, עי"ש ענינו.

נמצא, מצינו שיצחק ירא לנפשו במאוד, פן ואולי היה חס ושלום איזה בלבול הדעת, לבטל גודל התועלת הנמשך בהליכת דרך העבד, ובפרט כאשר לא מצא לה בתולים.

לזה בא הרמז בתורה, **ותשא רבקה את עיניה, ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל**, ירצה להורות סיבת **נפילתה** ואבידת בתוליה, מאין באה כל זאת?

הכל נמשך מאז ומקדם, **מאותו שרכב על הגמל**, כמאמרם ז"ל, שהנחש רכב **על הגמל**, ובא על חוה והטיל בה זוהמא, ומאז נוקב והולך ענין דם הנדה וזוהמת בנות ישראל,

ולכן לא מצא אצל רבקה בתולים. ולא מצד עצמה, חס ושלום, להיותה צדקנית מאמהות הקדושים, כי-אם, אבדה בתוליה, וסיבת נפילתה (היא מן הנחש, הוא) **מאותו שרכב על הגמל**,

ולזה באה תורתינו הקדושה ומעידה, לבל יהא לבו נוקפו על שלא מצא לה בתולים, שמא פגע בה העבד, ומכרזת ואומרת **והנערה וכו' בתולה ואיש לא ידעה**, להורות האמור בדברינו אליעזר עבד אברהם, שקראו הכתוב **איש**, כמה שכתוב **ויקד האיש**, וכמה פעמים נזכר בפרשה בלשון **איש**, **לא ידעה** חס ושלום, כי-אם, אבדה בתוליה בנפילתה **מהגמל** כמדובר, והשם ברחמיו יורינו לכת דרכי יושר, לתקן הפגם במקום עליון, אמן נצח סלה ועד: